

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ร้ายแรงและมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยในทุกๆ ด้าน และเป็นสิ่งบั่นทอนกำลังอำนาจของชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมไปจนถึงกำลังในการรักษาและปกป้องอธิปไตยของชาติ ปัญหาสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนเป็นปัญหาสังคมที่รัฐบาลตระหนักและให้ความสำคัญในการหาแนวทางป้องกันและแก้ไข เพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนนับวันจะเพิ่มความเสี่ยงและขยายวงกว้างขวางขึ้นเรื่อยๆ จากกลุ่มผู้ใช้แรงงานมาสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนและลุกลามเข้าถึงสถานศึกษาซึ่งเป็นแหล่งผลิตปัญญาชนที่สำคัญของชาติ/ความเสียหายทางเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพร่างกาย ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอื่นๆ ที่ตามมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศบุคลากร และคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง (ธีรภรณ์ ชาญเวช และคณะ, 2546 : 1)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษาที่กำลังทวีความรุนแรงและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศอยู่ในขณะนี้ และปัญหาการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาจึงเป็นปัญหาที่ผู้รับผิดชอบได้หยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาสำคัญที่มีอัตราสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อต่อการใช้สารเสพติดในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้ง่ายขึ้น เช่น ปัญหาการค้าสารเสพติดในสถานศึกษาหรือชุมชนที่ตั้งของสถานศึกษาโดยบุคคลภายนอก นักเรียนหรือครูในสถานศึกษานั้นๆ (ประภาพร บัวพรวน, 2541 : 87 - 91) ปัญหาส่วนตัวของนักเรียนเอง เช่น พฤติกรรมเลียนแบบการคบเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด การมั่วสุมกับเพื่อน ความอยากรู้อยากลองการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสารเสพติด (ศกลวรรณ บุญหล่อ, 2540 : 58 - 59) ปัญหาด้านครอบครัว เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปัญหาการเลี้ยงดู ความเอาใจใส่ ความรัก ปัญหาการหย่าร้าง (ศุภภาณรัฐ เผือกคง, 2540 : 70 - 71) ปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน เช่น ที่อยู่อาศัยอยู่ในแหล่งสารเสพติด ครอบครัวยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด (ประภาพร บัวพรวน, 2541 : 87 - 91)

สภาวะวิกฤติด้านการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาพบว่ากลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษา นับว่าเป็นกลุ่มนักเรียนมีอัตราการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดในระดับสูงที่สุดเมื่อเทียบกับนักเรียนในระดับอื่นๆ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2544 : 25) และมีแนวโน้มว่า ผู้เสพสารเสพติดครั้งแรกจะเป็นเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีลงมา มีอัตราสูงขึ้นจากเดิมร้อยละ 7.0 ในปี พ.ศ.2535 มาเป็นร้อยละ 10.4 ในปี พ.ศ.2539 และเป็นร้อยละ 17.5 ในปี พ.ศ.2543 หรือมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 150 หรือ ประมาณ 1.5 เท่าเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นระยะเวลาเพียง 8 ปี

ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้มีการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดเป็นอย่างมากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้นนอกจากยาเสพติดจะแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานแล้วยังแพร่ระบาดเข้าสู่กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคตอีกด้วย รัฐบาล ทุกยุคทุกสมัยตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดดังกล่าวและมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการพัฒนาให้เยาวชนของชาติเติบโตขึ้นมาอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพราะการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้มีคุณค่าและห่างไกลจากยาเสพติดนั้นย่อมเป็นการสร้างรากฐานสำคัญในการพัฒนามาโดยตลอด(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 : 2545 - 2549) กล่าวไว้ว่าการพัฒนาประเทศจะสำเร็จได้นั้นจะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเสียก่อน ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงเน้นไปที่การพัฒนาคนซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาประเทศชาติ

จากข้อมูลสภาพการคิดสารเสพติดของเยาวชนที่เป็นปัญหาในเขตจังหวัดพิษณุโลก และการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด จากข้อมูลของศาลจังหวัดพิษณุโลกแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เยาวชนที่กระทำความผิดและศาลจังหวัดพิษณุโลกได้มีคำพิพากษาให้คุมความประพฤติไว้ภายในกำหนด 2 ปี ในปีพุทธศักราช 2546 – 2547 (ศาลจังหวัดพิษณุโลกแผนกคดีเด็กและครอบครัว, 2547 : 38) พบว่ามีผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปีกระทำความผิดมากถึง 662 คน เป็นคดีเกี่ยวกับสารเสพติด 213 คน คิดเป็นร้อยละ 32.17 และส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นผู้อยู่ระหว่างการศึกษาล่าเรียน จำนวน 193 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรก จำนวน 167 คน ซึ่งเป็นข้อมูลบทสรุปในรอบปีของศาลแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จังหวัดพิษณุโลก

ข้อมูลหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลกเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดในจังหวัดพิษณุโลก เป็นข้อมูลของโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง สังกัดกรมทหารราบที่ 3 กองทัพภาคที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง เป็นค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต (แบบสมัครใจ) ในปีพุทธศักราช 2546 จัดอบรมรวม 2 รุ่นๆ ละ 100 คน หลักสูตร 3 เดือน โดยรับผู้ต้องการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพให้พ้นและห่างจากสารเสพติด โดยรับผู้เข้ารับการอบรม อายุระหว่าง 15 - 35 ปี จากสถิติมีผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุระหว่าง 15 - 20 ปีในรุ่นที่ 1 จำนวน 73 คนและรุ่นที่ 2 จำนวน 43 คน จากผู้เข้ารับการอบรมรุ่นละ 100 คน

เนื่องจากการดำเนินงานของคณะกรรมการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ยังดำเนินงานได้ผลไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ สาเหตุเนื่องมาจาก ไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการตามแผนและนโยบายประกอบกับทางโรงเรียนไม่เข้าใจ มองข้าม และโรงเรียนหลายแห่งไม่เชื่อว่ามีสารเสพติดเกิดขึ้นในโรงเรียนทำให้เกิดปัญหาเด็กติดยาเสพติด เป็นผลให้คณะกรรมการประสานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้มีนโยบายให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด สำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินงานในส่วนของ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในนักเรียนที่มีประสพการณ์ในการใช้สารเสพติด และให้

ถือเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วนที่ต้องรีบดำเนินการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาเป็นนโยบายที่สำคัญและเร่งด่วน และทุกหน่วยงานในสังกัดต้องร่วมมือกันดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งถือว่าป้องกันและแก้ไขปัญหาคาใช้สารเสพติดเป็นภาระหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา ให้ดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนครบวงจร คือ นับตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร สื่อ วิธีการสอนและกิจกรรมของสถานศึกษา เน้นการฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็นเพื่อผลทางการพัฒนาบุคลิกภาพและการตัดสินใจเลือกพฤติกรรม และเน้นให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างไปในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัย เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามัคคีในหมู่คณะ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 2) แต่การป้องกันการติดสารเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษานั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา เนื่องจากเยาวชนในสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะรับคำแนะนำและรับรู้สิ่งที่ดีที่ควรเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว การสกัดกั้นการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาจึงอยู่ในวิสัยที่ป้องกันได้ ผู้ที่นับว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาใช้สารเสพติดในสถานศึกษามากที่สุด คือ ครู เพราะเยาวชนอยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนเมื่อครูทราบถึงปัญหาต้องหาวิธีการป้องกันและแก้ไขที่สามารถช่วยเหลือให้นักเรียนห่างไกลจากสารเสพติดและสิ่งล่อใจอื่นๆ ที่จะชักนำไปสู่ความเสี่ยงได้

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ขนาดโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ใน 3 ขั้นตอนคือ 1. การเตรียมการและการวางแผน 2. การปฏิบัติตามแผน 3. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและการรายงานผล ตามแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนในรอบปีการศึกษา 2550 ซึ่งจัดทำขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการการศึกษาชั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกปีการศึกษา 2550 จำนวน 495 คน จาก 495 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ปีการศึกษา 2550 ใช้ของ Taro Yammane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 348 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตำแหน่งผู้บริหาร

- 1) ต่ำกว่า 10 ปี
- 2) ตั้งแต่ 10 - 20 ปี
- 3) มากกว่า 20 ปี

3.1.2 ขนาดของสถานศึกษา

- 1) ขนาดเล็ก
- 2) ขนาดกลาง
- 3) ขนาดใหญ่

3.1.3 เขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก

- 1) เขต 1
- 2) เขต 2
- 3) เขต 3

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

3.2.1 ขั้นการเตรียมการและการวางแผน

3.2.2 ขั้นการปฏิบัติตามแผน

3.2.3 ขั้นการกำกับ ติดตาม ประเมินผลและการรายงานผล

✓ สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีการดำเนินงานบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีการดำเนินงานบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารโรงเรียน ที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน มีการดำเนินงานบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน

นิยามศัพท์

1. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด 3 ขั้นตอน

1.1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียนในการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษา

1.2 การปฏิบัติตามแผน หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษา

1.3 การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน หมายถึง การประเมินผลเพื่อทบทวนประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงานผล ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษา

2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1, 2 และ 3 พิษณุโลก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ประสบการณ์ของผู้บริหาร หมายถึง ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน

4. สารเสพติด หมายถึง ยา หรือสารใดๆ เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายโดยวิธีรับประทาน ดมสูบฉีด หรือวิธีใดๆก็ตามทำให้เกิดผลต่อร่างกายจิตใจได้แก่ สุรา บุหรี่ สารระเหย ยาบ้า เป็นต้น

5. เขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 1 หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ใน เขตอำเภอเมือง และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

6. เขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 2 หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่อยู่ใน เขตอำเภอวังทอง อำเภอบางกระทุ่ม และอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

7. เขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 3 หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่อยู่ใน เขตอำเภอพรหมพิราม อำเภอวัดโบสถ์ อำเภอชาติตระการ และอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

8. สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 120 คน

9. สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน

10. สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ของการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

2. ทำให้ทราบระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ขนาดโรงเรียนต่างกัน และเขตพื้นที่ต่างกัน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น